

Ammatillisista perustutkinnoista työelämään – Arviointi työllistymisen tukemisesta sekä urasuunnittelu- ja työelämävalmiuksista

1 Johdanto

Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on ylläpitää ja kohottaa väestön ammatillista osaamista, edistää työllisyyttä sekä antaa valmiuksia työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon, yrittäjyyteen, elinikäiseen oppimiseen ja ammatilliseen kasvuun. Lisäksi tavoitteena on antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, persoonallisuuden kehittämisen ja yhteiskunnan jäsenenä toimimisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Laki 531/2017.)

Ammatillisten perustutkintojen tavoitteena on tuottaa opiskelijoille laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan työtehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella (emt.). Lisäksi tavoitteena on edistää muun muassa opiskelijoiden urasuunnitteluvalmiuksia, työelämässä toimimisen taitoja, työkykyä ja muuta työelämäosaamista (asetus 673/2017).

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa (Valtioneuvosto 2023) nostettiin esille huoli siitä, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneista useampi kuin joka kymmenes jää valmistumisensa jälkeen työttömäksi. Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu ja rahoitusuudistus, joiden tavoitteena on parantaa koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Hallitusohjelmassa korostetaan myös koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistamista sekä koulutustarjonnan uudistamista, jotta ammatillinen koulutus vastaisi aiempaa paremmin työelämän tarpeisiin. Lisäksi tavoitteena on turvata opiskelijoiden oikeus riittävään lähiopetukseen, työpaikkaohjaukseen ja tarvittavaan oppimisen tukeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön joulukuussa 2025 julkaisemissa ammatillisen koulutuksen kehittämislinjauksissa on asetettu tavoitteeksi parantaa ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistymistä kohdentamalla koulutustarjontaa työvoimatarpeiden mukaisesti, huolehtimalla opiskelijoiden ammattitaidon kehittymisestä opintojen aikana ja varmistamalla työpaikkojen tuki oppisopimusten ja koulutussopimusten aikana. Tavoitteena on, että ammatillinen koulutus vastaa entistä paremmin työelämän osaamistarpeisiin, vähentää kohtaanto-ongelmaa ja tukee yritysten ja julkisyhteisöjen toimintaedellytyksiä. Kehittämislinjausten mukaan hyvä ja riittävä opetus ja ohjaus tulee varmistaa kaikissa oppimisympäristöissä, jotta opiskelijoiden työllistymistä, yrittäjyyttä ja jatko-opintoihin siirtymistä voidaan tukea nykyistä paremmin. Lisäksi työelämälähtöisyyttä vahvistetaan siirtämällä osaamisen näytöt yhä useammin työelämässä suoritettaviksi sekä lisäämällä oppi- ja koulutussopimusten käyttöä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2025.)

Ammatillisesta koulutuksesta työllistyminen on myös Euroopan Unionin koulutuspolitiikan keskiössä. EU-maiden opetusministerit hyväksyivät 12.9.2025 Herningin julistuksen vetovoimaisesta ja osallistavasta ammatillisesta koulutuksesta Euroopan kilpailukyvyyn vahvistamiseksi sekä koulutuksen laadun ja laadukkaiden työpaikkojen edistämiseksi. Julistuksen tavoitteena on muun muassa vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua ja työelämärelevanssia sekä varmistaa koulutuksen ja osaamisen parempi vastaavuus

työmarkkinoiden ja yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. Yksilön näkökulmasta julistus korostaa opiskelijoiden mahdollisuuksia kehittää työllistymistä edistäviä ammatillisia ja yleisiä valmiuksia, saada tarvitsemaansa uraohjausta sekä kartuttaa työelämässä tarvittavaa osaamista laadukkaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen kautta. (Herningin julistus 2025.)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2024–2026 arvioinnin ammatillisesta koulutuksesta työllistymisestä. Arvioinnin tavoitteena oli tuottaa tietoa ammatillisesta koulutuksesta työllistymisen nykytilasta sekä tarkastella, miten työllistymisen edellytyksiä voidaan tukea ammatillisen perustutkintokoulutuksen aikana. Samalla selvitettiin, millaisia kehittämistoimia tarvitaan työllistymisen edistämiseksi sekä tunnistettiin hyviä käytäntöjä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Karvi ja arviointiryhmä kiittävät kaikkia arviointiin ja yhteiseen tiedon tuottamiseen osallistuneita ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, opetus- ja ohjaushenkilöstöä, ammatillisen perustutkinnon suorittaneita sekä työnantajia. Lisäksi kiitämme Elinkeinoelämän keskusliittoa (EK), Suomen Yrittäjiä ja Kunta- ja hyvinvointialueyönantajia (KT) yhteistyöstä työnantajatiedon keruussa.

Arviointihankkeen alussa järjestetyillä kuulemistilaisuuksilla oli tärkeä merkitys arvioinnin suunnittelussa. Myös arvioinnin loppuvaiheessa järjestetty kehittämiswebinaari ja siellä käyty yhteinen keskustelu oli tärkeää kehittämissuosituksen viimeistelyssä. Kiitämme lämpimästi kaikkia näihin tilaisuuksiin osallistuneita.